

Історія розвитку мистецтва шрифту й орнаменту

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>02 Культура і мистецтво</i>
Спеціальність	<i>023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація</i>
Освітня програма	<i>Образотворче мистецтво</i>
Статус дисципліни	<i>Обов'язкова</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)/заочна</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 курс, осінній семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>2 кредити ЄКТС/ 60 год.</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>залік</i>
Розклад занять	<i>Лекції (один раз на два тижні починаючи з 2-го тижня), практичні заняття (один раз на два тижні після лекції) Для заочників згідно графіку сесії</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор: кандидат мистецтвознавства, доцент, Коренюк Юрій Олександрович yu.korenyuk@gmail.com Практичні: кандидат мистецтвознавства, доцент, Коренюк Юрій Олександрович yu.korenyuk@gmail.com</i>
Розміщення курсу	<i>https://classroom.google.com/c/MzEwMDMxODgwNTg3</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчання та результати навчання

Дисципліна вивчається задля формування загальних уявлень про основні етапи розвитку шрифту та орнаменту, вміння розрізняти стилі рукописних почерків шрифтів різних історичних епох, вміння орієнтуватися в стилях сучасних гарнітур набірних та комп'ютерних шрифтів; розрізняти стилі орнаментально-декоративних композицій різних епох та різного функціонального призначення.

В результаті засвоєння кредитного модуля студенти мають продемонструвати такі результати навчання:

знання історії латинського та кириличного письма і шрифтів, історії орнаменту; уміння підбирати шрифти і орнаменти для текстового набору, заголовків та декоративного оформлення книг різних жанрів і змісту, періодичних видань, акцидентної поліграфічної продукції різного призначення.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Навчальна дисципліна викладається в 3-му семестрі 2-го курсу навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Для опанування предмета потрібні знання із загальної історії та історії світового мистецтва на рівні шкільних програм.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин	
	Всього	у тому числі

		Лекції	Практичні	СРС
Розділ 1. Історія шрифту				
Тема 1.1. Типи письма і типи письмових знаків. Алфавіти буквено-звукового письма.	6	2	2	2
Тема 1.2. Шрифт – графічне оформлення знаків алфавіту. Класифікація і сучасна термінологія шрифтів.	6	2	2	2
Тема 1.3. Грецьке письмо і виникнення латиниці, етапи її розвитку до XIX ст.	6	2	2	2
Тема 1.4. Раннє слов'янське письмо, створення кирилиці і етапи її розвитку до XIX ст.	6	2	2	2
Тема 1.5. Розвиток кирилических і латинських шрифтів у XIX-XX ст.	6	2	2	2
Разом за розділом 1	30	10	10	10
Розділ 2. Історія орнаменту				
Тема 2.1. Визначення орнаменту, теорії його походження та варіанти класифікацій.	6	2	2	2
Тема 2.2. Орнаменти стародавнього світу і античності. Орнаменти в середньовічних рукописах.	6	2	2	2
Тема 2.3. Ксилографічні і мідьоритні орнаменти в інкунабулах, першодруках і друкованій продукції XVII-XVIII ст.	5	2	1	2
Тема 2.5. Орнаменти в друкованій продукції XIX-XX ст.	5	2	1	2
Разом за розділом 2	22	8	6	8
Разом за 3 семестром	52	18	16	18
Залік	8		2 (На останньому занятті)	6
Всього годин	60	18	18	24

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова література

1. Барышников Г.М., Бизяев А.Ю.Б, Ефимов В.В., Моисеев А.А., Почтарь Э.И., Ярмола Ю.А. Шрифты. Разработка и использование. Москва: ЭКОМ, 1997. 286 с.
2. Берсенева В.Я., Яглом И.М. Симметрия и искусство орнамента // Ритм, пространство и время в литературе и искусстве. Ленинград: Наука, 1974. С. 284–289.
3. Большаков М В., Гречихо Г.В., Шицгал А.Г. Книжный шрифт. Москва: Книга, 1964. 312 с.
4. Богдеско И. Каллиграфия. С.-Петербург: Агат, 1995. 166 с.
5. Бринхерст Р. Основы с тия в типографике. Москва: Д. Аронов, 2006. 432 с.
6. Валуенко Б.В. Выразительные средства набора. Москва: Книга, 1976. 128 с.
7. Гилл Э. О книгопечатании // Книгопечатанье как искусство. Типографы и издатели XVIII – XX веков о секретах своего ремесла. Москва: Книга, 1987. С. 129 – 140.
8. Добкин С. Ф. Оформление книги. Редактору и автору. 2-е изд., перераб. и доп. Минск: Книга, 1985. 208 с.: ил.

9. *Ефимов В.В.* Кириллица, сестра латиницы: проектирование кириллической версии латинской гарнитуры // Курсив. №2, Москва, 1996. С. 14-25.
10. *Ефимов В., Якулов Э.* Originals. Цифровые шрифты 1998|2004. Москва: ПараТайп, 2004. 508 с.
11. *Ефимов В., Якулов Э.* Originals. Цифровые шрифты 2004|2008. Москва: ПараТайп, 2008. 160 с.
12. Издательский словарь-справочник: [электрон. изд.] / А.Э. Мильчин. 3-е изд., испр. и доп. Москва: ОЛМА-Пресс, 2006. (Апрош, Брусковые шрифты, Выносные элементы, Гарнитура, Жирное начертание, Капитель, Кегль (кегель), Кернинг пар, Курсивное начертание, Линия шрифта, Маюскульный шрифт Минускульные цифры)
13. *Истрин В.А.* Развитие письма. Москва: Изд-во АН СССР, 1961.
14. *Истрин В.А.* Возникновение и развитие письма. Москва: Наука, 1965.
15. *Йончев В.* Шрифътът през вековете. София: Български художник, 1975. 412 с.
16. *Кильчевская Э.В.* От изобразительности к орнаменту. Москва: Наука, 1968. 207 с.
17. *Кудрявцев А.* Эволюция шрифтовой формы. Москва: Институт журналистики, 2007. 256 с.
18. *Кашевский П.А.* Шрифты. Минск: Літаратура і Мастацтва, 2012. 192 с.
19. *Королькова А.* Живая типографика. Москва, IndexMarket, 2007. 224 с.
20. *Кричевский В.* Типографика в терминах и образах. М.: Слово, 2000. Т. 1. 144 с.
21. *Мітчеко В.* Естетика українського рукописного шрифту. К.: Грамота, 2007. 208 с.
22. *Мітчеко В.* Каліграфія. Взаємовпливи шрифтів: теорія і практика. К.: Laugus, 2018. 286 с.
23. *Лебедева Е. В., Черных Р.М.* Искусство художника-оформителя. Москва: Советский художник, 1981. 344 с.
24. *Орлова М.А.* Орнамент в монументальной живописи древней Руси: Конец XIII – начало XVI века. Москва, 2004. Ч. 1, 2.
25. *Орлова М.А.* Орнамент в живописи конца X – первой половины XI века; Орнамент в живописи второй половины XI – первой четверти XII века // История русского искусства. Москва, 2007. Т. 1. С 326–358, 538–565.
26. *Орлова М.А.* Орнамент и другие элементы декоративного убранства в живописи середины 1120-х – начала 1160-х годов // История русского искусства; Орнамент в живописи второй половины XI – первой четверти XII века // История русского искусства. Москва, 2012. Т. 2/1. С 338–411.
27. *Птахова И.* Простая красота буквы. С.-Петербург: Русская Графика, 1997. 288с.
28. *Різник М.Г.* Письмо і шрифт. Київ: Вища школа, 1978. 150 с.
29. *Рудер Э.* Типографика. Москва: Книга, 1982. 288 с.
30. *Ровенский, М. Г.* Отдел наборных шрифтов НИИ полиграфмаша и отечественное шрифтовое дело // Полиграфист-издатель. 1995. № 4.
31. *Соколова Т.* Орнамент – почерк эпохи. Ленинград: Аврора, 1972. 170 с.
32. *Таранов Н.Н.* Рукописный шрифт. Особенности работы ширококонечным пером. Учебное пособие. Львов: Вища школа, 1986. 160 с.
33. *Таранов Н.* Мистецтво рукописного шрифту. Київ, 1993. 112 с.
34. Типографские шрифты, материалы и принадлежности / Союзполиграфпром. Москва: [Главполиграфиздат], 1950. 192 с.
35. *Тоотс В.* Современный шрифт. Москва: Книга, 1966. 272 с.
36. *Феличи Д.* Типографика: шрифт, вёрстка, дизайн. Санкт-Петербург: БХВ-Петербург, 2008.
37. *Черников Я.Г., Соболев Н.А.* Построение шрифтов. Москва: ООО «Архитектура-С», 2005. 116 с.
38. *Шицгал А.Г.* Русский рисованный книжный шрифт советских художников. Альбом образцов. Москва: Искусство, 1953. 280 с.
39. *Шицгал А.* Русский гражданский шрифт. 1708–1958. Москва: Искусство, 1959. 280 с.
40. *Шицгал А.Г.* Русский типографский шрифт. Вопросы истории и практик применения. Москва: Книга, 1985. 256 с.
41. *Шпикерман Е.* О шрифте. Москва: ПараТайп, 2007. 192 с.

Допоміжна

1. Берсенева В.Я., Романова Н.В. Вопросы орнаментации ткани. Москва: Легкая индустрия, 1977. 192 с.
2. Гельб И.Е. Опыт изучения письма (основы грамматики). Москва: Радуга, 1982. 398 с.
3. Лазурский В. Путь к книге. Воспоминания художника. Москва: Книга, 1985. 287 с.
4. Утевская П. Слов драгоценные клады. Рассказы о письменности. Москва: Детская литература, 1985. 192 с.
5. Щепкин В.Н. Русская палеография. Москва: Наука, 1967. 224 с.
6. Махутик John. Using desktop publishing to create newsletters, handouts, and Web pages: a how-to-do it manual. New York : Neal-Schuman, 1997. XI, 221 p.
7. Sumita Narang. Designing Websites: According to the Ancient Science of Directions. Sterlin, 2006. 133 p.
8. Weitzmann K. Die byzantinische Buch-malerei des 9. und 10. Jahrhunderts Wien: Vöaw, 1996. 244 s.

Інформаційні ресурси

<https://www.paratype.ru/>

Ефимов В., Шмелева А. Сколько шрифтов нужно для счастья <http://www.paratype.ru/>

[https://www.academia.edu/34783232/Zweischriftigkeit bei den Karpatorussinen Preprint](https://www.academia.edu/34783232/Zweischriftigkeit_bei_den_Karpatorussinen_Preprint)

<http://fonts.ru/help/term/terms.asp?code=157>

<http://irmologion.ru/fonts.html#ucs>

<http://rus.paratype.ru/catalog-chapter/a>

<http://www.artlebedev.com/everything/izdal/kniga-pro-bukvy2/kniga-pro-bukvy2-44-51.pdf>

Курсанов Д. Коммуникативній и шрифтовой дизайн накануне третьего тысячелетия

<http://www.paratype.ru/>

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (перелік дидактичних засобів, посилання на літературу та завдання на СРС)
	Розділ 1. Історія шрифту
1	ЛЕКЦІЯ 1. Тема: Типи письма і типи письмових знаків. Буквено-звукова система письма, хронологічна генеалогія найбільш розповсюджених алфавітів буквено-звукового письма. Релікти ідеографічної системи в сучасному буквено-звуковому письмі (цифри, наукові і інші символи). Сучасні типографські, рукописні (мальовані) і комп'ютерні шрифти. <i>Завдання на самостійну роботу:</i> ознайомитися з типами письма і типами письмових знаків і хронологічною генеалогією найбільш поширених алфавітів буквено-звукового письма [7, с. 20-56; 8, с. 17-48].
2	ЛЕКЦІЯ 2. Тема: Гарнітура шрифту, основні характеристики гарнітурного стилю. Класифікація кирилических і латинських гарнітур згідно ГОСТ 3489.1-71 - 3489.38-72 (радянський період), сучасна класифікація кирилических і

	<p>латинських гарнітур. Варіанти накреслень шрифту в межах гарнітури, відмінності комплектації гарнітур типографських і комп'ютерних шрифтів. Одиниці європейської і англо-американської типометричних систем. Типометрія типографських і комп'ютерних шрифтів.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу:</i> ознайомитися з класифікацією та сучасною термінологією шрифтів [10, с. 602-604; 12, с. 108-110].</p>
3	<p>ЛЕКЦІЯ 3. Тема: Грецьке письмо і початкові етапи розвитку латиниці. Письмо дуктальне (рукописне), гліфталне (епіграфіка). Національні латиниці і розвиток середньовічного письма. Рукописні і друкарські шрифти доби ренесансу. Антиква і інші види шрифтів XVII-XVIII ст.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу:</i> ознайомитися з історією виникнення латиниці і етапами її розвитку до XIX ст. [7, с. 36-43; 8, с. 40-46; 17, с. 21-29; 23, с. 15-21]</p>
4	<p>ЛЕКЦІЯ 4. Тема: Створення і розповсюдження кирилиці. Кирилиця і глаголиця. Розвиток кирилических рукописних шрифтів і скоропису до XVI ст. Поява друкарських кирилических шрифтів, їх розвиток до XVIII ст. Реформа письма і алфавіту Петра I («цивільний шрифт»), кирилізація латиниці.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу:</i> ознайомитися з історією виникнення латиниці етапами її розвитку до XIX ст. [7, с. 36-43; 8, с. 40-46; 17, с. 21-29; 23, с. 15-21].</p>
5	<p>ЛЕКЦІЯ 5. Тема: Розвиток кирилических і латинських шрифтів у XIX-XX ст. Поява акцидентних та гротескних гарнітур. Гарнітури епохи модерну та арт-деко.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу:</i> ознайомитися з уявленнями про створення кирилиці і етапами її розвитку до XIX ст. [17, с. 31-44; 23, с. 25-35].</p>
Розділ 2. Історія орнаменту	
6	<p>ЛЕКЦІЯ 6. Тема: Орнамент його визначення і теорії походження. Види класифікації орнаментів.</p> <p>Технологічна, ритуально-магічна та інші теорії походження орнаментів. Класифікація орнаментики за різновидами композиції, за мотивами, за походженням.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу:</i> ознайомитися з теоріями походження орнаменту та варіантами його класифікацій [1, 19].</p>
7	<p>ЛЕКЦІЯ 7. Тема: Орнаменти стародавнього світу і античності. Орнаменти в середньовічних рукописах. Орнаменти в оздобленні архітектури і кераміки стародавнього світу. Орнаменти в манускриптах: геометричні, рослинні, стрічкові, тератологічні.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу:</i> ознайомитися з орнаментами стародавнього світу, античності, з видами орнаментів у середньовічних рукописах [1, 14-16, 19].</p>
8	<p>ЛЕКЦІЯ 8. Тема: Ксилографічні і мідьоритні орнаменти в інкунабулах, першодруках і друкованій продукції XVII-XVIII ст. Рослинні і архітектурні орнаменти в першодруках та інкунабулах. Орнаментика доби Бароко, рококо, класицизму.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу:</i> ознайомитися з ксилографічними і мідьоритними орнаментами в інкунабулах, першодруках і друкованій продукції XVII-XVIII ст. [2; 18; 20].</p>
9	<p>ЛЕКЦІЯ 9. Тема: Орнаменти в друкованій продукції XIX-XX ст. Орнаменти доби національного романтизму, спрямування «мистецтва та ремесла», стилізму та модерну, конструктивізму, арт-деко.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу:</i> з орнаментами в друкованій продукції XIX-XX ст. [7;</p>

Практичні заняття

Основні завдання циклу практичних занять:

Практичні заняття мають сприяти засвоєнню і закріпленню змісту кредитного модуля; розвивати навички по практичному використанню отриманої інформації про розвиток шрифтів та орнаментів, необхідні для розробки об'єктів художнього проектування поліграфічної продукції.

№ з/п	Назва практикуму	Кільк. ауд.год.
1	Типи письма і типи письмових знаків. Алфавіти буквено-звукового письма.	2
2	Класифікація і сучасна термінологія шрифтів.	2
3	Виникнення латиниці, етапи її етапи розвитку до XIX ст.	2
4	Створення кирилиці і етапи її розвитку до XIX ст.	2
5	Розвиток кирилических і латинських шрифтів у XIX-XX ст.	2
6	Визначення орнаменту, теорії походження, класифікації	2
7	Орнаменти стародавнього світу і античності. Орнаменти в середньовічних рукописах.	2
8	Ксилографічні і мідьоритні орнаменти в інкунабулах, першодруках і друкованій продукції XVII-XVIII ст.	1
9	Орнаменти в друкованій продукції XIX-XX ст.	1

6. Самостійна робота студента

№ з/п	Назва розділу, теми (окремого питання), що виноситься на самостійне опрацювання	Кількість годин СРС
1	Підготовка до аудиторних занять: ознайомлення з типами письма і типами письмових знаків і появою алфавітів буквено-звукового письма [7, с. 20-56; 8, с. 17-48].	2
2	Підготовка до аудиторних занять: ознайомлення з класифікацією та сучасною термінологією шрифтів [10, с. 602-604; 12, с. 108-110].	2
3	Підготовка до аудиторних занять: ознайомлення з історією виникнення латиниці і етапами її розвитку до XIX ст. [7, с. 36-43; 8, с. 40-46; 17, с. 21-29; 23, с. 15-21]	2
4	Підготовка до аудиторних занять: ознайомлення з історією створення кирилиці та етапами її розвитку до XIX ст. [17, с. 31-44; 23, с. 25-35]	2
5	Ознайомлення з розвитком кирилических і латинських шрифтів у XIX-XX ст. [26-27]	2
6	Підготовка до аудиторних занять: ознайомлення з теоріями походження орнаменту та варіантами його класифікацій [1, 19].	2
7	Ознайомлення з орнаментами стародавнього світу, античності, з видами орнаментів у середньовічних рукописах [1, 14-16, 19].	2
8	Ознайомлення з ксилографічними і мідьоритними орнаментами в інкунабулах, першодруках і друкованій продукції XVII-XVIII ст. [2; 18; 20].	2
9	Ознайомлення з орнаментами в друкованій продукції XIX-XX ст. [7; 18; 23].	2
Підготовка до заліку		6
Всього годин		24

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал навчальної дисципліни «Історія розвитку мистецтва шрифту і орнаменту», студенти:

на практичних заняттях

демонструють виконані творчі роботи за даними завданнями

Завдання та матеріали для проведення творчих завдань подаються у додатках до силабусу.

Відвідуваність і виконання завдань

Для студентів, які бажають повноцінно засвоїти програму курсу й отримати відмінні результати навчання, необхідні 100% відвідування лекційних і практичних занять. Пропущені практичні заняття відпрацьовуються. Дедлайн відпрацювань – передостаннє практичне заняття. За відповіді на експрес-опитування на занятті студенту нараховується 1 бал. Для виконання практичних завдань не рекомендується використовувати матеріали, знайдені в ненадійних джерелах, зокрема у блогах у мережі інтернет або публікаціях, що не мають автора, оскільки, як правило, вони мають низьку якість (окрім *Вікіпедії*). У разі сумнівів слід проконсультуватися з викладачем.

Політика університету:

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: робота на практичних заняттях у формі виконання творчих завдань і коротких доповідей по виконаній роботі.

Календарний контроль: атестація проводиться двічі на семестр з розділів кредитного модуля.

Семестровий контроль: залік.

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з кредитного модуля складається з балів, що отримуються на практичних роботах

Робота студента:

– на семінарських заняттях визначає 72% його рейтингу з кредитного модуля;

Студент отримує найвищий рейтинг, якщо він:

- бере активну участь у роботі на практичних заняттях, повно розкриває тему доповіді, відповідає на уточнюючі питання за темою доповіді;

Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях на базі недостовірних джерел інформації спричиняють зниження рейтингу студента.

Очікується, що доповіді на практичні заняття студент готує і доповідає самостійно або не більше ніж два студенти готують доповідають за обраною темою.

Викладач оцінює роботу студента на кожному практичному занятті. Рейтинг студента відображається в особистому кабінеті електронного кампусу.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

1. Роботи на практичних заняттях (максимальна кількість балів на 1-му практичному занятті складає 8 балів)

повна відповідь (не менше за 90% потрібної інформації), надані відповідні обґрунтування та особистий погляд	8
достатньо повна відповідь (не менше за 75% потрібної інформації), що виконана згідно з вимогами до рівня «умінь», або незначні неточності)	7
неповна відповідь (не менше за 60% потрібної інформації)	6

Календарний контроль:

Календарний контроль проводиться двічі на семестр. Метою проведення календарного контролю є підвищення якості навчання студентів та моніторинг виконання графіка освітнього процесу студентами.

Критерій		Перший календарний контроль	Другий календарний контроль
Термін		Тиждень 8	Тиждень 14
Умови отримання позитивного календарного контролю	Поточний рейтинг	18 ≥ балів	36 ≥ балів

Відповідь на заліку оцінюється у 100 балів та складається з двох питань

повна відповідь (не менше за 90% потрібної інформації)	50-45
достатньо повна відповідь (не менше за 75% потрібної інформації)	44-38
неповна відповідь (не менше за 60% потрібної інформації)	37-30

За її результатами студент отримує відповідну оцінку (ECTS та традиційну) згідно таблиці.

RD	Оцінка ECTS	Оцінка традиційна
95 – 100	відмінно	Відмінно
85 – 94	дуже добре	Добре
75 – 84	добре	
65 – 74	задовільно	Задовільно
60 – 64	достатньо (задовольняє мінімальні критерії)	
RD < 60	незадовільно	Незадовільно

Перелік питань до семестрового контролю (заліку) надані в **додатку А** до силабусу.

Умови допуску до семестрового контролю: наявність кількості балів не менше від 40

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100–95	Відмінно
94–85	Дуже добре
84–75	Добре
74–65	Задовільно

64–60	Достатньо
Менше, ніж 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Перелік питань до семестрового контролю (заліку) надані в **додатку А** до силабусу.

За наявності у студента документів, які підтверджують його участь у олімпіадах (міських, міжміських, всеукраїнських тощо) за темою семінарського заняття або розділу кредитного модуля ці теми можуть зараховуватись за відповідною тематикою та відповідними балами РСО.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри, кандидатом мистецтвознавства, Ю.О. Коренюком

Ухвалено: кафедрою графіки (протокол № 13 від 27.05.2021)

Погоджено Методичною комісією Видавничо–поліграфічного інституту (протокол № 6 від 25.06.2021), Вченою радою ВПІ № 9 від 29.06.2021 р.

Перелік питань до семестрового контролю (заліку)

Зразок залікового білету

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ «КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ім. ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»	
Рівень вищої освіти	<u>першого (бакалаврського)</u> <small>(назва ступеня)</small>
Спеціальність	<u>023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація</u> <small>(код і назва напрямку підготовки)</small>
Освітня програма	<u>Образотворче мистецтво</u> <small>(код і назва спеціальності)</small>
Навчальна дисципліна	<u>ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ МИСТЕЦТВА ШРИФТУ І ОРНАМЕНТУ</u> <small>(назва)</small>
ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № _____	
1	<i>Питання з переліку наведених нижче питань</i>
2	<i>Питання з переліку наведених нижче питань</i>
Затверджено на засіданні кафедри	<u>Графіки</u> <small>(назва кафедри)</small>
Протокол № _____	від « <u> </u> » _____ 202_ р.
Завідувач кафедри графіки	_____ <small>(підпис) (Прізвище та ініціали)</small>

ПИТАННЯ для формування залікових білетів

1. Характеристики буквено-звукових систем письма, алфавіти ранніх буквено-звукових систем письма.
2. Графічне оформлення алфавіту, поняття графеми, стилю письма та шрифтової гарнітури.
3. Ранні етапи розвитку грецького і латинського письма.
4. Епіграфічні написи, письмо чорнилом на папірусі і пергаменті тростяним пером, письмо на шарі воску стилосом.
5. Письмо ширококінечним тростяним пером, варіанти заточки пера, їх вплив на стилістичні особливості письма.
6. Латинське письмо квадративим капіталом і рустичне письмо, їх функціональне розмежування.
7. Техніка виконання вирізьблених на камені епіграфічних написів, вплив на них стилістичних особливостей письма тростяним пером.
8. Курсивне письмо стилосом на шарі воску.
9. Вплив курсивного письма на стиль письма тростяним пером, виникнення римського унціального письма.
10. Розвиток унціального письма, розмежування маюскульного і мінускульного унцалу.
11. Мінускульний унцал як прототип сучасних стрічкових букв. Нові варіанти розмежування слів, виділення початкових букв розділів ініціалами.

12. Рубрикація текстів і функціональне розмежування квадратного капіталу, рустики, маюскульного та мінускульного унцалу.
13. Падіння Римської імперії і виникнення національних латиниць. Регіональні стилі письма в національних латиницях.
14. Розповсюдження каролінгського мінускулу як міжнародного стилю письма Західної Європи.
15. Трансформація стилю грецького письма під впливом римського унцалу, виникнення візантійського літургійного унцалу.
16. Студійський монастир і виникнення візантійського мінускульного письма.
17. Поява писемності у слов'янських народів. Гіпотези щодо виникнення кириличного і глаголичного письма. Подальший розвиток кириличного і глаголичного письма.
18. Кириличне письмо уставом в болгарських рукописах та рукописах Київської Русі.
19. Давньоукраїнське півуставне письмо.
20. Готичне письмо Західної Європи, його стилістичні різновиди.
21. Італійський гуманістичний мінускул.
22. Різновиди стилів перших набірних шрифтів.
23. Перший етап розвитку набірних шрифтів в стилі антикви та набірних курсивних шрифтів.
24. Італо-французька антиква і її подальший розвиток.
25. Етапи витіснення у європейських країнах готичних шрифтів антиквою.
26. Кириличні набірні шрифти Ш. Фіоля, Ф. Скорини, І. Федорова.
27. Розвиток техніки гравіювання і трансформація антикви старого стилю у антикву перехідного стилю. Використання курсивного шрифту для виділення окремих фрагментів тексту, набраних антиквою прямого накреслення.
28. Адаптація кириличними набірними шрифтами стилю західноєвропейської антикви після реформа імператором Петром I друкарської справи у Росії (1710 р.).
29. Діяльність пуансоністів Д. Бодоні в Італії, Ф. Дідо у Франції, Ю. Вельбаума у Німеччині і розповсюдження антикви нового стилю.
30. Трансформація на початку XIX ст. шрифтів стилю антикви з метою використання в акцидентній поліграфічній продукції. Виникнення шрифтів брускового, гротескного стилю та інших акцидентних стилів.
31. Виникнення і розвиток різновидів декоративного оформлення шрифтів в акцидентній продукції XIX ст.
32. Декоративні шрифти стилю модерн, їх вплив на форми шрифтів, призначених для текстового набору.
33. Використання з кінця XIX ст. шрифтів гротескного стилю для текстового набору. Розвиток стилю гротескних шрифтів у XX ст. типографікою Баухаузу та школою швейцарського дизайну і графіки.
34. Розробка в XX ст. сучасних шрифтових гарнітур на основі історичних набірних шрифтів старої, перехідної та нової антикви, а також рукописних стилів римського унцалу, різновидів мінускульного та готичного письма.
35. Визначення орнаменту. Теорії походження орнаменту: магічна, ритміко-трудова, технологічна.
36. Раппорт як структурна частина орнаментальної композиції. Види орнаментальних композицій: бордюрна (фризоподібна), центрична, килимова.
37. Класифікації орнаментів: за типам композицій з використанням різних видів симетрії; за характером орнаментальних мотивів; за матеріалами і технікою виконання, за

функціональним призначенням, за походження мотивів або регіонами їх найширшого розповсюдження, за стилями епох.

38. Орнаменти в первісних суспільствах мисливців і збирачів.
39. Орнаменти ранніх аграрних суспільств.
40. Орнаменти кочових народів.
41. Єгипетські орнаменти.
42. Орнаменти Месопотамії.
43. Античні і елліністичні орнаменти.
44. Візантійські орнаменти.
45. Західноєвропейські орнаменти епохи Каролінгів, романського періоду та скандинавські середньовічні орнаменти.
46. Орнаменти Київської Русі та давньоукраїнські орнаменти.
47. Готичні орнаменти.
48. Орнаменти епохи ренесансу.
49. Ксилографічні орнаменти інкунабул та палеотипів.
50. Орнаменти доби бароко.
51. Орнаменти доби класицизму та ампірні орнаменти.
52. Орнаменти в поліграфічній продукції XIX ст.
53. Орнамент XX ст.